

WOORD, KLANK & BEELD

CD KLASSIEK

Kerkmuziek Lemmens en anderen

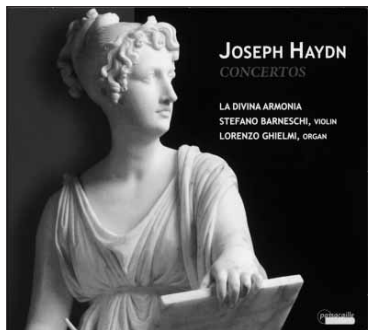
Het Lemmensinstituut in Leuven brengt een keur van muziek, zoals die weerklonk in de Mechelse Sint-Rombouts, toen 'het Lemmens' nog huisde in de aartsbisschoppelijke stede. Op het programma staat kerkmuziek uit eigen huis uit de periode 1880-1960. Uiteraard mocht stichter Jaak Lemmens niet ontbreken, maar ook heel bekende componisten als Edgard Tinel en mgr. Van Nuffel of mgr. Vyverman en de wat minder bekende Aloys Desmet zijn van de partij. Veel van de negentiende-eeuwse muziek die werd uitgevoerd in de Sint-Rombouts blijkt zich te situeren in de stroming van het romantisch cecilianisme, een beweging in de kerkmuziek waarbij er van uit werd gegaan dat de gangbare kerkmuziek te werelds was, dat het gregoriaans werd misvormd en het orgel onkundig werd bespeeld. Kerkmuziek moest ruimte scheppen voor ingetogenheid en moest gevoeligheid

aankweken voor het mysterie. De Mechelse organisten en componisten speelden hierop in met muziek in de stijl van hun tijd: op gevoelsvertolking gerichte neoromantiek. Een overduidelijk voorbeeld daarvan zijn de drie eucharistische liederen van Jules Van Nuffel, maar ook zijn vespergezangen, waaronder een *Ave Maria* en een *Tantum Ergo*. Ze gaan helemaal in de richting van een sterk persoonlijk, emotioneel en subjectief gekleurde geloofsbeleving. Mechelen blijkt in de negentiende eeuw op kerkmuzikaal in elk geval een sleutelrol te hebben gespeeld. Wellicht verklaart dit ook waarom de wieg van het Lemmensinstituut in Mechelen stond. De school moest voorzien in degelijk gevormde kapelmeesters en organisten. Via 'het Lemmens' kwam een enorme ontwikkeling op gang voor de kerkmuziek in onze gewesten. Een herbronning die in de liturgische beeldenstorm van de jaren 1960 klappen kreeg, maar die nu misschien weer kan opbloeien. De basisgedachte zelf, dat God mysterieus aanwezig is onder ons en dat goede kerkmuziek kan helpen om daarvan iets te ervaren, die moeten we toch niet te lang meer onder stoelen of banken stoppen. Misschien kan het Lemmensinstituut ons met nieuwe composities verrassen. Het koor en het orgel zijn alvast uitstekend bemand. (JC)

Ad Majorem Dei Gloriam. Sacred Music from the Mechelen Cathedral, door het koor van het Lemmensinstituut onder leiding van Kurt Bikkenbergs en met Peter Pieters, orgel, Eufoda 1375 (distributie Coda), 21,15 euro.

CD MODERN

Orgelconcerto's Joseph Haydn

Dit jaar vieren we Joseph Haydn (1732-1809), en dat leverde ons al heel wat puik materiaal op. Het grootste deel van zijn carrière bracht de Oostenrijkse componist door op het landgoed van de rijke familie Esterhazy, als hofcomponist en kapelmeester. Daarmee was hij haast helemaal afgesloten van de ontwikkelingen in de stad. Haydn componeerde er erg veel concerto's, en dat voor allerlei instrumenten. Van de concertos die La Divina Armonia bracht in juni vorig jaar word je zo vrolijk, dat je zou vergeten dat ze wellicht oorspronkelijk door Haydn voor kerkelijk gebruik waren bedoeld. Al is dat laatste een punt van discussie. Van Haydn's hand zijn zowat elf

klavierconcerto's bekend. Deze componist, evenmin als veel van zijn tijd- en vakgenoten, bepaalde ooit duidelijk of zijn 'klavierconcerten' moesten worden uitgevoerd op orgel, klavecimbel of pianoforte. Almaar meer muziekhistorici menen dat Haydn een groot aantal van zijn klavierconcerto's oorspronkelijk voor orgel schreef. Dit instrument kon destijds niet de hoogste en laagste noten aan, in tegenstelling tot de klavecimbel. Uit vergelijkende studies blijkt nu dat Haydn steeds de hoogste en laagste noten vermijdt en zoekt andere oplossingen. Lorenzo Ghielmi bespeelt het orgel. Het voorbije seizoen resideerde hij in het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel, waar hij trouwens al meermaals orgelconcerto's bracht. Zijn ensemble La Divina Armonia stelde een uitgebalanceerd programma op, met voorop een orgelconcert (Hoboken-indeling 27, 2), dan volgt een vioolconcert (17a, 4), dan viool plus orgelconcert (18, 6) en tot besluit opnieuw een kort orgelconcerto (17, 10). Heerlijk hoe dit ensemble dat pas sinds 2005 gevormd is, 'de pannen van het dak' speelt. (JC)

Joseph Haydn, *Concertos*, door La Divina Armonia, met Stefano Barneschi (viool) en Lorenzo Ghielmi (orgel), Passacaille 953 (distributie Coda), 21,15 euro.

BOEK NON-FICTIE

Lichtvoetige columns Luc De Vos

Met hits als Mia en Lieve kleine piranha is Luc De Vos allereerst gekend als de zanger van popband Gorki. Maar wist u dat hij ook een rasverteller is? Dat blijkt wel uit zijn nieuwste boek *Het werk van de duivel en andere columns*, een bundel van commentaarstukjes. Daarin neemt hij

geestig en scherpzinnig zijn eigen leven en de samenleving op de korrel. Debuteren als schrijver deed Luc De Vos al eerder met *Het woord bij de daad*. Toen al bewees hij meer in zijn mars te hebben dan songteksten schrijven. Luc De Vos is ook één van de zeldzame Bekende Vlamingen die zich wel eens in een kerk vertoont en die daar ook nog voor durft uit te komen. De onderwerpen geloof, christendom en Kerk komen geregeld aan bod in deze bundel columns. Die behandelt hij in zijn eigen stijl: altijd met een knipoog. De lezer voortdurend op het verkeerde been zettend, maakt De Vos uiteindelijk toch telkens een (min of meer) ernstig punt.

Een fragmentje als smaakmaker: „Ik, de meest onverdienstelijke leerling van de klas, mocht nu zelf een keer meester gaan spelen. Mensen krijgen het vaak op hun heupen van mijn bescheidenheid. Maar ik zie zoveel pretentie om mij heen, dat ik mijn bescheiden-

heid zie als een provocatie en ook als een tegengewicht tegen de lucht van hoogmoed die ons voortdurend in het gezicht wordt geblazen." Zijn eenmalige les in een meisjesschool, die handelde over Louis Paul Boon en de arbeidersmiserie in zijn tijd, bleek niemand te kunnen aansteken om *De Kapellekensbaan* ook eens echt te gaan lezen. Wat De Vos dan weer opluchtte: mooie meisjes hebben niets van doen met die miserie, toch?

Tip: lees elke ochtend een handvol van deze columns, en je beleef je dag gegarandeerd alle ellende relativerend. Maar wel alleen voor lezers die om kunnen met een flinke dosis ironie en de absurditeit van het hedendaagse samenleven. (LW)

Luc De Vos, *Het werk van de duivel en andere columns*, Atlas, 255 blz., 18,90 euro, ISBN 978 90 450 1603 0.

BOEK RELIGIE

Salomo Hans Ausloos

Koning Salomo kennen wij als Keen van de belangrijke figuren uit het Oude Testament. Hij

komt voor in het eerste boek Koningen, en in enkele psalmen en Bijbelboeken (Prediker, Hooglied en Wijsheid) staat dat Salomo er de auteur van is. Dat moeten we met een korrel zout nemen. Door belangrijke teksten op naam te zetten van een gezaghebbende figuur, wilde men deze geschriften gezag verlenen.

Hans Ausloos, professor Oude Testament aan de K.U.Leuven, belicht de figuur van Salomo. Laatstgenoemde geniet de reputatie van rechtvaardige koning en bouwheer. Het verhaal van zijn uitspraak over het kind van twee twistende vrouwen is bekend. En hij liet de tempel van Jeruzalem optrekken. In die zin is hij van

wezenlijk belang voor de joodse geschiedenis.

In Ausloos' boek leren dat de verhalen over deze koning geen objectief feitenverslag brengen, maar veeleer een religieuze reflectie op het Oude Israël zijn, waarbij de zorg voor het onderhouden van de geboden belangrijk is. (EDS)

Hans Ausloos, *Een geest van wijsheid en inzicht. Koning Salomo en het Oude Testament*, Altiora, Averbode, 2009, 139 blz., 16,25 euro, ISBN 978 90 317 2818 3.

BOEK GESCHIEDENIS

Opkomst en ondergang van het communisme Archie Brown

Iedereen ouder dan veertig is opgegroeid met een of ander beeld van het communisme. De Koude Oorlog beroerde immers vanaf 1948 tot 1989 de politiek zowel als het dagelijks leven van ontelbare mensen. Geen enkele andere ideologie had in de twintigste eeuw zulke ingrijpende gevolgen en maakte zoveel slachtoffers als het communisme. Karl Marx leefde in de negentiende eeuw en vóór de Tweede Wereldoorlog bestonden welgeteld twee communistische staten: de Sovjet-Unie en de Volksrepub-

liek Mongolië. Dat veranderde na de wereldbrand. In zestien landen was in de jaren 1970 de communistische partij de enige regerende, was de economie in staatshanden en heerste een ijzeren tucht. Archie Brown, gewezen hoogleeraar in Oxford en kenner van de Russische geschiedenis, beleefde zelf de geschiedenis van het communisme. Het grootste deel van zijn boek is gewijd aan de periode na de Tweede Wereldoorlog, en heel veel aandacht besteedt Brown aan de geschiedenis van de Sovjet-Unie. Het is een verhaal met veel geweld. De leiders van de communistische staat arzelden niet om alle interne oppositie weg te zuiveren.

We leren hoe net dat multinationale 'rijk' de hoeksteen was van het systeem, dat ook elders in de wereld werd gevestigd. Dat systeem was gebaseerd op een gedisciplineerde regerende partij, een alom aanwezige geheime politie en een strenge censuur.

De vraag waarom het Europese communisme zo snel viel, beantwoordt Brown met de crisis in de Sovjet-Unie, waar de leiding zich genoodzaakt zag hervormingen in te voeren, omdat de economie slabakte. Feit is wel dat tot op heden vijf landen nog steeds (min of meer) een communistisch sys-

teem aankleven. Of de aloude idealen van Marx en zijn volgelinge nog steeds in de werkelijkheid in Cuba, Noord-Korea of China zijn opgenomen, is een vraagteken. Browns besluit is negatief over de realisatie van die idealen. Het resultaat van het communisme waren onderdrukkende eenpartijstaten die in het slechtste geval mededogenloos en totalitair waren.

De auteur behoedt er zich voor alle landen over één kam te scheuren. Vooral tijdens de jaren onder Stalin was het in Oost- en Midden-Europa zeer beroerd. Maar ook later, zoals in Cambodja en tijdens Mao's Culturele Revolutie, eiste het communisme miljoenen levens.

Brown raakt het wel aan, maar werkt niet uit: het idealisme en de dromen waardoor mensen beslist communist te worden en zich enthousiast aan te sluiten bij een partij, die hen vaak later mededogenloos aan de kant zette. Als ze het al overleefden. (EDS)

Archie Brown, *De opkomst en ondergang van het communisme*, Spectrum, Amsterdam, 2009, 975 blz., 49,95 euro, ISBN 978 90 274 3369 5.